

Фикҳ дарслари (112-дарс). Таяммумнинг тарзи ва уни бузувчи ҳолатлар

13:00 / 26.11.2020 5503

لِكَيْ يَلْعَبَ، هَيْ قَفْرَمَعْمَ هَيْ دَيْلُةَ بَرَضَو، وَهَجَّ وَحَسَمَلُةَ بَرَضَو؛ نَاتَبَرَضَو وَهَو
دِيغَصَلَلَا لَعَلَّ عَرْدُقُلَاغْمَ هَيْ لَعَو وَغَقْنُ الْبُؤَلَو، ضُرَّالْ سُنْجُ نَمْرَهَاط
ةَالَّصَلَّاءُ اَدَّاءُةَيَنْب

ءَاشْ اَمْرَحْ اَوْبِ يَلْصُيَو، قِيْفَرْلَا نَمْرَبَلْ طَلَاو تَقْوُلَا لُبْقُ حَصَيَو

У икки зарбадан иборат бўлиб, бир зарба юзга масҳ тортиш учун, яна бир зарба эса икки қўлга чиғаноқлари билан қўшиб масҳ тортиш учун ер жинсидан бўлган ҳар бир пок нарсага гарчи (уларнинг) чанги бўлмаса ҳам урилади. Тупроққа имкони бўлатуриб, намозни адо этиш нияти билан чангга таяммум қилса бўлади. Уни вақт киришидан ва шерикдан сув сўрашдан олдин қилса ҳам дуруст

сизларга Ўз неъматини батамом қилиб беришни ирода қиладир.
Шоядки, шукр қилсангизлар», деган (6-оят).

دَيِّعْ لَنَا نِإْلَاقَ مَلَسَوِ هِيَ لَعْلَلِ لَيْلِ صِنَعُ هُنَّ عُلُجَلِ يَصْرَرُّ رَذِي بَأَنْعِ
ءَامَلِ دَجِّ وَاذِفِ، نِي نَسْرَشَعِ ءَامَلِ دَجِّي مَلْنِ وَاوْمَلْ سُمْلِ ءَوْضِ وَبِي طَلِ
نَسْلِ أَبْخَصْ أَوْرُ رِيحْ لِكَلْ ذَنْفِ هَتَرَشَبْ هَسْمُ لَفِ

Абу Зарр розияллоҳу анҳудан ривоят қилинади:

«Набий соллаллоҳу алайҳи васаллам:

«Албатта, пок тупроқ, агар ўн йилгача сув топа олмаса ҳам, муслмоннинг покланиш воситасидир. Қачон сув топса, уни баданига етказсин. Албатта, ўша хайрлидир», дедилар».

«Сунан» эгалари ривоят қилишган.

Энди таяммум қилиш қайси ҳолатларда жоиз бўлишини ўрганиб чиқайлик.

Сувнинг бир мил узоқда бўлиши, беморлик, совуқ, душман, чанқоқ, асбоб йўқлиги, аввалбошдан ёки давом эттириш ила ийд намози ёки валийдан бошқага жаноза намози каби ўринбосари йўқ нарсанинг ўтиб кетиши хавфи туфайли сув ишлатишдан ожиз бўлганда таяммум таҳорат ва ғуслга ўринбосар бўлади.

Демак, таҳорат ва ғуслнинг ўрнига таяммум қилишга шариат рухсат берадиган сабаблар асосан сув ишлатишга ожизлик ориз бўладиган қуйидаги ҳолатлардан иборат экан:

1. Сувнинг бир мил узоқда бўлиши.

Мусофирми, мусофир эмасми, шаҳарнинг ичидами, ташқарисидами – барибир, бир милгача масофада сув топа олмаса, таяммум қилишга рухсат. Бир мил 1848 метр ёки тўрт минг қадамга тенг бўлади.

Аллоҳ таоло ояти каримада:

أَبِي طَّ أَدِيْعْ صْ أَوْمَمِّي تَفِ ءَامْ أُوْدِحَتْ مَلَفِ

«Сув топа олмасангиз, покиза тупроқ ила таяммум қилинг», деган (Моида сураси, 6-оят).

2. Беморлик.

Таяммум қилишга рухсат берувчи оятда «Агар бемор бўлсангиз» дейилган.

Биров бемор бўлса-ю, сув ишлатиб таҳорат ёки ғусл қилганда ҳалокатга учраши, бирор аъзоси талафот кўриши, беморлиги зиёда бўлиши, чўзилиб кетиши, тузалиш кечга сурилиши кабилардан аниқ хавф бўлса, таяммум қилиши жоиз.

Бунда одатга ёки билимдон мусулмон табибнинг кўрсатмасига эътибор қилинади. Таҳоратдаги ювилиши фарз бўлган аъзоларнинг учтаси соғ бўлиб, биттасини ювиш зарар етказадиган бўлса, учта соғ бўлган аъзоларни ювиб, биттасига масҳ тортилади. Агар унинг акси бўлса, яъни юқоридаги уч аъзо касал бўлиб, биттаси соғ бўлса, таяммум жоиздир. Шунингдек, икки аъзо саломат бўлиб, икки аъзо жароҳатли бўлса, иккисини ювиб, иккисига масҳ тортилади.

3. Совуқ.

Қаттиқ совуқ туфайли жонига ёки бирор аъзосига зарар етишидан ёхуд бемор бўлиб қолишидан қўрққан одам сувни иситиш имконини топмаса, таяммум қилиши жоиз.

يَفِيءُ رَابِعًا لِيَفِيءُ تَمَلُّحًا: لَأَقُوهُ نَعُهُ لَلْأَيِّضَرِّ صَاعِلًا نَبَّ وَرَمَعُ نَعٍ
مُتُّمَّ مَيِّتَةٍ، كَلِّهَ أَفْ لَسَتُغَانَا تَقُفْ شَأْفَ، لَسَالِ سَلَاتِ أَدَّةٍ وَزَعٍ
عَيْلَعُهُ لَلْأَيِّصِي بِنَلَلِ كَلِّدَا أُرَكَدَدَفَ، حُبُّ صِلَالِي بِأَخْ صَابُ تَيْلِ لَصِ
يَدَّلَابُ هُتَّرَبُّ حَأْفُ؟ بُنُجَ تَنْ أَوْ كَبِأَخْ صَابُ تَيْلِ لَصِ، وَرَمَعُ أَيِّ: لَأَقُفَ مَلَسَو
أُولُتُقَاتِ أَلَوُ؛ لَوُقُيَ هَلَلِ أُنْعَمَ سَيِّنِي؛ تُتْلُقُ وَ لَأَسْتُغَالِ أَلَمَ يَنْعَنَمَ
عَيْلَعُهُ لَلْأَيِّصِي لَلْأَلُؤُسَرِّ كَحْ صَفَ، أَمَّ يَحْرَمُ كَبِ نَاكَ هَلَلَانِ إِمُّ كَسُفَ نَأ
يِرَاخُبُّ لَأَوُ دَوَادُ وَبَأُ هَاوَرُ. أَيُّ شَيْ لُقُيَ مَلَوَ مَلَسَو

Амр ибн Ос розияллоҳу анҳудан ривоят қилинади:

«Зотус Салосил ғазотида совуқ кечада эҳтилом бўлиб қолдим. Ғусл қилсам ҳалок бўламан, деб қўрқиб таяммум қилдим. Сўнгра шерикларимга бомдод намозини ўқиб бердим. Улар буни Набий соллаллоҳу алайҳи васалламга зикр қилдилар. Ул зот:

«Эй Амр, жунуб бўлиб туриб шерикларингга намозга ўтдингми?» дедилар.

Мен ўзимни ғусл қилишдан ман қилган нарсанинг хабарини у зотга айтдим ва:

«Аллоҳнинг «Ўзингизни ўзингиз ўлдирманг. Албатта, Аллоҳ сизларга ўта меҳрибондир», деганини эшитганман», дедим.

Расулуллоҳ соллаллоҳу алайҳи васаллам кулдилар ва бирор нарса демадилар».

Абу Довуд ва Бухорий ривоят қилишган.

4. Душман хавфи.

Таҳорат ёки ғусл қилиши лозим бўлган одам сув олишга борганда душман унга зарар етказиши хавфи бўлса, таяммум қилади. «Душман»га йиртқич ҳайвонлар ҳам қўшилади.

5. Чанқоқ хавфи.

Агар ўзида бор сувга таҳорат ёки ғусл қилса, кейинчалик ўзи ёки шериклари чанқоққа қолиш хавфи бўлса ҳам, таяммум қилиш жоиз.

6. Асбоб йўқлиги.

Таҳорат ёки ғусл қилиши лозим бўлган одамнинг яқинида сув бор. Аммо ўша сувни олиш учун асбоб йўқ. У ҳам суви йўқ одамнинг ҳукмига киради ва таяммум қилиши жоиз бўлади.

7. Аввалбошдан ёки давом эттириш ила ийд намози ёки валийдан бошқага жаноза намози каби ўринбосари йўқ нарсанинг ўтиб кетиши хавфи туфайли сув ишлатишдан ожиз бўлганда.

Ийд намози ўтиб кетса, уни қазо қилиб ўқиб бўлмайди. Ёки унинг ўрнига бошқа бирор ибодат жорий қилинмаган. Шунинг учун таҳоратсиз одам таҳорат қилгунича намоз тугаб қолишидан қўрқса, таяммум қилиб, ийд намозига қўшилади.

Агар ўликнинг валийси (эгаси) жаноза намозига кеч қолса, у таҳорат қилгунича кутиб турилади. Аммо ўлганга валий бўлмаган одам кеч қолса, уни кутилмайди. Шунингдек, жаноза намозини қазо қилиб ҳам бўлмайди. Бинобарин, валий бўлмаган одам сув топиб, таҳорат қилгунича жаноза намози ўтиб кетишидан қўрқса, таяммум қилиб, намозга тураверади.

